

The Importance of Revitalizing Traditional Architectural Symbols in the Niyaki Neighborhood of Amol

1. Zohreh Sanaei¹: Department of Architecture, Cha.C., Islamic Azad University, Chalous, Iran

2. Ali Asgharzadeh^{2*}: Department of Architecture, Cha.C., Islamic Azad University, Chalous, Iran.

*Corresponding Author's Email Address: Aliasgharzadeh@iau.ac.ir

How to Cite: Sanaei, Z., & Asgharzadeh, A. (2024). The Importance of Revitalizing Traditional Architectural Symbols in the Niyaki Neighborhood of Amol. *Manifestation of Art in Architecture and Urban Engineering*, 2(1), 74-90.

Abstract:

The revitalization of traditional architectural symbols in the Niyaki neighborhood of Amol is recognized as a vital process for preserving the cultural and historical identity of this area. This study aims to examine the significance and challenges of revitalizing traditional architectural symbols and to analyze the factors influencing this process. Given the rapid pace of urban transformation and the threats posed by modernization, the necessity for a comprehensive and sustainable approach to the preservation and revitalization of these symbols is increasingly apparent. The primary objective of this research is to identify and analyze the strengths, weaknesses, opportunities, and threats (SWOT) associated with the revitalization of traditional architectural symbols in the Niyaki neighborhood of Amol. Taking into account the importance of preserving cultural and social identity, this study seeks to propose strategies to enhance and facilitate the revitalization process. Furthermore, it explores the social and economic impacts of this process on the neighborhood's residents. This research adopts a qualitative and mixed-methods approach. Data collection was carried out using field methods, including direct observation, semi-structured interviews with neighborhood residents and architectural experts, as well as analysis of historical and cultural documents. The statistical population includes 45 individuals—residents, architects, and local cultural experts—who were selected through purposive sampling. The findings were analyzed using the SWOT technique, which assists in identifying the key factors in the revitalization of traditional architectural symbols. The findings of this study indicate the existence of significant strengths such as the preservation of cultural identity and the potential to attract tourists, while also highlighting serious challenges including lack of public awareness and economic constraints. The study identifies opportunities to support revitalization projects and promote sustainable tourism development, which can contribute to the preservation and enhancement of traditional architectural symbols. The conclusion of this research emphasizes the importance of revitalizing traditional architectural symbols as a means of reinforcing the cultural and social identity of the Niyaki neighborhood of Amol. Considering the existing potentials and the need for financial and educational support, the study offers recommendations to facilitate the revitalization process. In doing so, it aims to preserve and improve the quality of life for residents and strengthen their sense of place and belonging.

Keywords: Amol, vernacular architecture of traditional houses, urban regeneration, cultural heritage, local identity

Received: 10 March 2024

Revised: 21 March 2024

Accepted: 06 April 2024

Published: 14 April 2024

اهمیت بازآفرینی نشانه‌های معماری سنتی در فضاهای محله نیاکی آمل

۱. زهره سنایی^{ID}، گروه معماری، واحد چالوس، دانشگاه آزاد اسلامی، چالوس، ایران

۲. علی اصغرزاده^{ID}، گروه معماری، واحد چالوس، دانشگاه آزاد اسلامی، چالوس، ایران.

*پست الکترونیک نویسنده مسئول: Aliasgharzadeh@iau.ac.ir

نحوه استناددهی: سنایی، زهره، و اصغرزاده، علی. (۱۴۰۳). اهمیت بازآفرینی نشانه‌های معماری سنتی در فضاهای محله نیاکی آمل. *تجلی هنر در معماری و شهرسازی*، ۲(۱)، ۷۴-۹۰.

چکیده

بازآفرینی نشانه‌های معماری سنتی در فضاهای محله نیاکی آمل به عنوان یک فرآیند ضروری برای حفظ هویت فرهنگی و تاریخی این منطقه شناخته می‌شود. این تحقیق بر آن است تا اهمیت و چالش‌های بازآفرینی نشانه‌های معماری سنتی را بررسی کند و به تحلیل عوامل مؤثر بر این فرآیند بپردازد. با توجه به تغییرات سریع شهری و تهدیدات ناشی از مدرنیزاسیون، نیاز به رویکردی جامع و پایدار برای حفظ و بازآفرینی این نشانه‌ها بیش از پیش احساس می‌شود. هدف اصلی این تحقیق، شناسایی و تحلیل نقاط قوت، نقاط ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای مرتبط با بازآفرینی نشانه‌های معماری سنتی در محله نیاکی آمل است. با در نظر گرفتن اهمیت حفظ هویت فرهنگی و اجتماعی، این مطالعه به دنبال ارائه راهکارهایی برای تقویت و تسهیل فرآیند بازآفرینی است. همچنین، این تحقیق به بررسی تأثیرات اجتماعی و اقتصادی این فرآیند بر ساکنان محله می‌پردازد. برای تحقیق حاضر، از روش تحقیق کیفی و ترکیبی استفاده می‌شود. جمع‌آوری اطلاعات از طریق روش‌های میدانی شامل مشاهده مستقیم، مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته با ساکنان محله و کارشناسان معماری، و همچنین تحلیل مستندات تاریخی و فرهنگی صورت می‌گیرد. جامعه آماری شامل ۴۵ نفر از ساکنان، معماران و کارشناسان فرهنگی محلی است که به صورت هدفمند انتخاب شده‌اند. تحلیل یافته‌ها با استفاده از تکنیک SWOT انجام شده است که به شناسایی عوامل مؤثر در بازآفرینی نشانه‌های معماری سنتی کمک می‌کند. یافته‌های این تحقیق نشان می‌دهد که نقاط قوت قابل توجهی نظیر حفظ هویت فرهنگی و جذب گردشگران وجود دارد، در حالی که چالش‌های جدی مانند نبود آگاهی و مشکلات اقتصادی نیز مطرح است. این مطالعه به شناسایی فرصت‌هایی برای حمایت از پروژه‌های بازآفرینی و توسعه گردشگری پایدار می‌پردازد که می‌تواند به حفظ و ارتقاء نشانه‌های معماری سنتی کمک کند. نتیجه‌گیری این تحقیق بر اهمیت بازآفرینی نشانه‌های معماری سنتی به عنوان ابزاری برای تقویت هویت فرهنگی و اجتماعی محله نیاکی آمل تأکید دارد. با توجه به پتانسیل‌های موجود و نیاز به حمایت‌های مالی و آموزشی، این مطالعه پیشنهاداتی برای تسهیل فرآیند بازآفرینی ارائه می‌دهد. به این ترتیب، می‌توان به حفظ و ارتقاء کیفیت زندگی ساکنان و تقویت حس تعلق به مکان در این محله کمک کرد.

کلیدواژگان: آمل، معماری بومی خانه‌های سنتی، بازآفرینی شهری، میراث فرهنگی، هویت محلی

تاریخ دریافت: ۱۱ اسفند ۱۴۰۲

تاریخ بازنگری: ۲۲ فروردین ۱۴۰۳

تاریخ پذیرش: ۷ فروردین ۱۴۰۳

تاریخ انتشار: ۱۵ اردیبهشت ۱۴۰۳

مقدمه

معماری سنتی به عنوان یکی از مهم‌ترین ارکان هویت فرهنگی و تاریخی هر جامعه، نقش بسزایی در شکل‌گیری فضاهای اجتماعی دارد (1). در این راستا، بازآفرینی نشانه‌های معماری سنتی در فضاهای محله نیاکی آمل، نه تنها به حفظ هویت تاریخی این منطقه کمک می‌کند، بلکه به تقویت پیوندهای اجتماعی و فرهنگی میان ساکنان آن نیز می‌انجامد. این مقاله به بررسی اهمیت این موضوع و چالش‌های مرتبط با آن می‌پردازد.

در سطح جهانی، بازآفرینی نشانه‌های معماری سنتی به عنوان یک رویکرد پایدار در طراحی فضاهای عمومی مطرح شده است (2). کشورهای مختلف به ویژه در اروپا و آسیا، با استفاده از عناصر معماری سنتی، سعی در حفظ هویت فرهنگی خود دارند. این رویکرد نه تنها به جذب گردشگران کمک می‌کند، بلکه به تقویت حس تعلق و هویت محلی در میان ساکنان نیز می‌انجامد (3). به عنوان مثال، در کشورهای اروپایی، پروژه‌های بازآفرینی شهری با تکیه بر معماری سنتی به موفقیت‌های چشمگیری دست یافته‌اند. تئوری‌های موافق بازآفرینی نشانه‌های معماری سنتی بر این باورند که این رویکرد می‌تواند به احیای هویت فرهنگی و اجتماعی کمک کند و همچنین به پایداری زیست‌محیطی و اقتصادی جامعه کمک نماید (4). از سوی دیگر، برخی منتقدان بر این باورند که تمرکز بیش از حد بر معماری سنتی می‌تواند مانع از نوآوری و توسعه‌های معاصر شود و به نوعی به استنساخ فرهنگی منجر گردد (5). این تضاد نظرات، ضرورت بررسی‌های دقیق‌تر و متعادل‌تر را در این زمینه نشان می‌دهد (6).

در ایران، بازآفرینی نشانه‌های معماری سنتی به ویژه در شهرهای تاریخی و فرهنگی، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. آمل به عنوان یکی از شهرهای تاریخی شمال ایران، با داشتن نشانه‌های معماری خاص خود، پتانسیل بالایی برای این نوع بازآفرینی دارد (7). پروژه‌های مختلفی در این زمینه در ایران اجرا شده است که نشان‌دهنده توجه به هویت محلی و فرهنگ غنی ایرانی است. اما با این حال، چالش‌هایی نیز در این زمینه وجود دارد که نیاز به بررسی دقیق‌تری دارد. معماری سنتی ایران به ویژه در مناطق شمالی کشور، بخش عظیمی از هویت فرهنگی و تاریخی مردم را به خود اختصاص داده است این نوع معماری نه تنها از نظر ساختاری، بلکه از منظر اجتماعی و فرهنگی نیز دارای ارزش‌های خاصی است (8). در محله‌های تاریخی مانند نیاکی آمل، خانه‌ها و فضاهای سنتی با ویژگی‌های منحصر به فرد خود توانسته‌اند به خوبی نیازهای اقلیمی، اجتماعی و فرهنگی ساکنان را تأمین کنند. در دنیای امروز اما با گسترش شهرنشینی و توسعه‌های بی‌رویه شهری بسیاری از این نشانه‌های معماری نادیده گرفته شده و یا حتی تخریب شده‌اند.

محدوده مطالعاتی آمل به دلیل تاریخچه غنی و معماری خاص خود، بستر مناسبی برای بررسی اهمیت بازآفرینی نشانه‌های معماری سنتی است. با وجود پتانسیل‌های موجود، بسیاری از این نشانه‌ها در حال فراموشی و تخریب هستند (9). بررسی‌های میدانی نشان می‌دهد که ساکنان این منطقه تمایل به حفظ هویت خود دارند، اما عدم توجه به زیرساخت‌های لازم و نبود برنامه‌ریزی مناسب، مانع از تحقق این اهداف می‌شود. محدوده آمل با چالش‌های متعددی از جمله تخریب بناهای تاریخی، عدم حمایت‌های دولتی و خصوصی، و کمبود آگاهی عمومی درباره اهمیت حفظ هویت فرهنگی مواجه است. همچنین، تغییرات سریع اجتماعی و اقتصادی در این منطقه، باعث ایجاد فاصله میان نسل‌های قدیم و جدید شده و این امر می‌تواند به فراموشی نشانه‌های معماری سنتی منجر شود. این مسائل، ضرورت توجه جدی به بازآفرینی نشانه‌های معماری سنتی را دوچندان می‌کند. محله نیاکی آمل یکی از محله‌های تاریخی است که در شمال ایران قرار دارد و هنوز بخش‌های زیادی از ویژگی‌های معماری سنتی خود را حفظ کرده است. این معماری نه تنها نمادی از فرهنگ و تاریخ منطقه است، بلکه با استفاده از مصالح

بومی و طراحی‌هایی متناسب با شرایط اقلیمی به طور طبیعی با محیط زیست هماهنگ است. از این رو اهمیت بازآفرینی این نشانه‌ها در عصر مدرن به عنوان ابزاری برای حفظ هویت و بهبود کیفیت زندگی ساکنان غیرقابل انکار است.

توجه به بازآفرینی نشانه‌های معماری سنتی در آمل نه تنها به حفظ هویت فرهنگی و تاریخی این منطقه کمک می‌کند، بلکه می‌تواند به توسعه پایدار اجتماعی و اقتصادی نیز بینجامد. این رویکرد می‌تواند به جذب گردشگران و تقویت صنعت گردشگری محلی کمک کند و همچنین به ایجاد حس تعلق و وحدت میان ساکنان این محله کمک نماید. از این رو، توجه به این موضوع از اهمیت بالایی برخوردار است.

هدف این مقاله بررسی اهمیت بازآفرینی نشانه‌های معماری سنتی در فضاهای نیاکی محله آمل و شناسایی چالش‌های موجود در این زمینه است. سوال اصلی این است که چگونه می‌توان با استفاده از نشانه‌های معماری سنتی، هویت فرهنگی و اجتماعی محله آمل را حفظ و تقویت کرد؟ این سوال می‌تواند راهگشای برنامه‌ریزی‌های آینده در زمینه بازآفرینی این نشانه‌ها باشد. بر این اساس مقاله حاضر به بررسی اهمیت بازآفرینی نشانه‌های معماری سنتی در محله نیاکی آمل می‌پردازد و راهکارهایی برای بازگشت به اصول معماری سنتی و بهره‌برداری از آن در شرایط معاصر ارائه می‌دهد.

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

نشانه‌های معماری سنتی و اهمیت آن‌ها

نشانه‌های معماری سنتی به ویژگی‌ها و عناصری اطلاق می‌شود که هویت فرهنگی و تاریخی یک منطقه را در ساخت و سازهای آن بازتاب می‌دهند (10). این نشانه‌ها ممکن است شامل ویژگی‌های بصری فضایی، ساختاری و کاربردی باشند که به طور مستقیم با نیازهای اقلیمی اجتماعی و فرهنگی مردم منطقه ارتباط دارند (11). در محله نیاکی آمل، این نشانه‌ها عمدتاً از طریق استفاده از مصالح بومی نظیر آجر، چوب، سنگ و خاک رس و همچنین طراحی‌های خاصی مانند حیاط‌های مرکزی، ایوانها، پنجره‌های چوبی و درب‌های بزرگ شیشه‌ای نمایان می‌شود (12).

نشانه‌های معماری سنتی به عنوان عناصر و ویژگی‌هایی شناخته می‌شوند که در یک فرهنگ خاص، معنا و مفهوم خاصی را منتقل می‌کنند (فرهادی، ۱۳۹۹). این نشانه‌ها می‌توانند شامل فرم‌ها، رنگ‌ها، تزئینات، و حتی مواد استفاده شده در ساخت بناها باشند. در واقع، معماری سنتی نه تنها به لحاظ ساختاری، بلکه به لحاظ فرهنگی و اجتماعی نیز بار معنایی دارد (13). این نشانه‌ها به طور مستقیم با تاریخ، جغرافیا و ارزش‌های فرهنگی یک جامعه مرتبط هستند و می‌توانند هویت و احساس تعلق به مکان را تقویت کنند (14).

یکی از جنبه‌های مهم نشانه‌های معماری سنتی، ارتباط آن‌ها با نمادهای فرهنگی و مذهبی است (15). بسیاری از عناصر معماری مانند گنبد‌ها، مناره‌ها، و تزئینات خاص، می‌توانند معانی عمیق‌تری را به مخاطب منتقل کنند. برای مثال، در معماری اسلامی، استفاده از خط و تزئینات هندسی به عنوان نشانه‌هایی از کمال و زیبایی الهی در نظر گرفته می‌شود. این نشانه‌ها نه تنها زیبایی‌شناسی بنا را افزایش می‌دهند بلکه به عنوان واسطه‌هایی برای انتقال مفاهیم معنوی و فرهنگی عمل می‌کنند (16).

از طرفی نشانه‌های معماری سنتی می‌توانند به عنوان ابزارهایی برای ارتباط با مخاطب و ایجاد تجربه‌های فضایی عمل کنند. طراحی فضاها و استفاده از نشانه‌ها به نحوی که احساسات و واکنش‌های خاصی را در بینندگان برانگیزد، یکی از اهداف اصلی معماران سنتی بوده است (17). این نشانه‌ها می‌توانند حس زمان و

مکان را ایجاد کرده و به بازدیدکنندگان کمک کنند تا درک عمیق‌تری از محیط خود داشته باشند. در نتیجه، نشانه‌های معماری سنتی نه تنها به عنوان عناصر زیبایی‌شناختی، بلکه به عنوان ابزارهایی برای ارتباط اجتماعی و فرهنگی نیز اهمیت دارند (18).

بازآفرینی نشانه‌های معماری سنتی به عنوان یک روند طراحی معاصر، تحت تأثیر چندین نظریه و مکتب فکری قرار دارد. یکی از این نظریه‌ها، نظریه پست‌مدرنیسم است که به تنوع و چندگانگی در طراحی تأکید دارد (19). در این رویکرد، معماران به بازخوانی و بازتفسیر نشانه‌های سنتی می‌پردازند و تلاش می‌کنند تا آن‌ها را در زمینه‌های جدید و معاصر قرار دهند (20). این امر نه تنها به حفظ هویت فرهنگی کمک می‌کند، بلکه به ایجاد دیالوگ میان گذشته و حال می‌انجامد. معمارانی مانند رابرت ونتوری و دنیل لیبسکیند با استفاده از نشانه‌های سنتی در پروژه‌های خود، به دنبال ایجاد معنا و ارتباطات جدید هستند و بدین ترتیب، زمینه‌ای برای بازآفرینی نشانه‌ها فراهم می‌کنند (21).

دیگر مکتب مهم در این زمینه، مکتب نئوکلاسیک است که به تجدید حیات و احیای عناصر کلاسیک و سنتی در طراحی معاصر می‌پردازد (22). این مکتب با تأکید بر اصول زیبایی‌شناسی و ساختاری معماری سنتی، به دنبال ایجاد تعادل میان نوآوری و حفظ هویت فرهنگی است (23). معمارانی مانند تاد اوون و پیتر زومتور به بررسی نشانه‌های سنتی و استفاده از آن‌ها در پروژه‌های جدید پرداخته‌اند، به گونه‌ای که این نشانه‌ها به عنوان نقاط مرجع فرهنگی و تاریخی در طراحی‌های معاصر عمل کنند (24). به این ترتیب، بازآفرینی نشانه‌های معماری سنتی نه تنها به حفظ میراث فرهنگی کمک می‌کند، بلکه به ایجاد فضاهای معاصر و معنادار نیز می‌انجامد.

بازآفرینی نشانه‌های معماری سنتی در کشورهای مختلف، به ویژه ایران و هند، به عنوان یک رویکرد مهم در طراحی معاصر شناخته می‌شود. جوراک و بینا (۱۳۹۸) بر ضرورت احیای الگوهای معماری گذشته تأکید دارند و بیان می‌کنند که بسیاری از آثار معاصر بدون توجه به هویت و فرهنگ محلی طراحی شده‌اند. آن‌ها معتقدند که زنده‌سازی موتیف‌ها و الگوهای سنتی با رویکردی نوین می‌تواند به بهبود هویت معماری و پاسخگویی به نیازهای معاصر کمک کند. این رویکرد نه تنها به حفظ میراث فرهنگی کمک می‌کند، بلکه به ایجاد ارتباط عمیق‌تری با مخاطبان و تقویت حس تعلق به مکان می‌انجامد (25). همچنین، چارانی و همکاران (۱۳۹۷) در بررسی طراحی سفارتخانه هندوستان در تهران، بر اهمیت نشانه‌شناسی و ارتباط آن با فرهنگ و معنا تأکید دارند. آن‌ها می‌گویند که طراحی باید به گونه‌ای انجام شود که تاریخ و فرهنگ هندوستان را در قالبی معاصر و قابل فهم به نمایش بگذارد. این نوع بازآفرینی نشانه‌های معماری، با در نظر گرفتن زمینه‌های فرهنگی و تاریخی، می‌تواند به تقویت دیالوگ میان فرهنگ‌ها و ایجاد فضاهای معنادار کمک کند (22). به علاوه، مقاله ردیانتانو (۲۰۲۵) و تحقیق فالیکا و همکاران (۲۰۲۱) نیز به استفاده از فناوری‌های نوین برای بازآفرینی بناهای تاریخی و پاسخ به چالش‌های معاصر اشاره می‌کنند، که نشان‌دهنده اهمیت تعامل میان سنت و نوآوری در فرآیند طراحی معاصر است (26، 27). این رویکردها به‌طور کلی نشان‌دهنده تلاش برای حفظ هویت فرهنگی و ارتقاء کیفیت معماری در مواجهه با تغییرات معاصر هستند.

برای مثال در خانه‌های نیایی، طراحی حیاط‌های مرکزی به عنوان یک فضای اجتماعی و ارتباطی، علاوه بر فراهم‌آوری نور طبیعی و تهویه مناسب، موجب تقویت روابط اجتماعی در میان ساکنان می‌شود. این ویژگی‌ها نه تنها به عنوان یک راه‌حل اقلیمی و کاربردی عمل می‌کنند، بلکه به طور معنایی، زندگی مشترک و اجتماعی مردم را در بر می‌گیرند.

معماری خانه‌های سنتی در نیاکی آمل با استفاده از مصالح بومی که به طور طبیعی با شرایط اقلیمی و جغرافیایی منطقه هماهنگ هستند، از پایداری بالایی برخوردار است. به طور مثال استفاده از خاک رس در دیوارها باعث ایجاد عایق‌های حرارتی طبیعی شده که در فصول گرم و سرد سال موجب کاهش مصرف انرژی می‌شود.

مزایا و اهمیت بازآفرینی نشانه‌های معماری سنتی

بازآفرینی نشانه‌های معماری سنتی در محله نیاکی آمل می‌تواند مزایای زیادی در زمینه‌های مختلف از جمله فرهنگی اجتماعی اقتصادی و محیطی داشته باشد. در ادامه به برخی از این مزایا پرداخته می‌شود.

۱- حفظ هویت فرهنگی و تاریخی بازآفرینی نشانه‌های معماری سنتی می‌تواند به حفظ و تقویت هویت فرهنگی و تاریخی محله نیاکی آمل کمک کند این خانه‌ها و فضاها، نه تنها بخش بزرگی از تاریخ و فرهنگ منطقه هستند، بلکه درک عمیق‌تری از زندگی سنتی و ارزش‌های اجتماعی مردم به نسل‌های آینده منتقل می‌کنند.

۲- پایداری و سازگاری با محیط طبیعی معماری سنتی در بسیاری از مناطق ایران، به ویژه در نیاکی آمل به گونه‌ای طراحی شده است که با محیط طبیعی و شرایط اقلیمی سازگار باشد. این طراحی‌های بومی معمولاً از مصالح طبیعی و پایدار مانند چوب خاک و سنگ بهره میبرد که علاوه بر سازگاری با محیط، از جنبه‌های زیست محیطی نیز مثبت است. به عنوان مثال، استفاده از حیاط‌های مرکزی در خانه‌ها باعث تهویه طبیعی و استفاده بهینه از نور روز می‌شود که می‌تواند به کاهش مصرف انرژی کمک کند.

۳- تقویت روابط اجتماعی و فرهنگی: خانه‌های سنتی در محله نیاکی آمل معمولاً به گونه‌ای طراحی شده‌اند که فضاهای اجتماعی مانند ایوان‌ها و حیاط‌ها را تقویت می‌کنند. این فضاها باعث تعامل بیشتر میان ساکنان و تقویت روابط اجتماعی می‌شود، همچنین چنین فضاهایی می‌توانند محل برگزاری مراسم فرهنگی و اجتماعی باشند که به تقویت هویت فرهنگی منطقه کمک می‌کنند.

۴- جذب گردشگری و تقویت اقتصاد محلی بازآفرینی نشانه‌های معماری سنتی می‌تواند به عنوان یک جاذبه گردشگری عمل کند. محله‌های با معماری تاریخی نه تنها جاذب گردشگران هستند بلکه می‌توانند فرصت‌های شغلی و درآمدزایی جدیدی را برای ساکنان ایجاد کنند. این امر می‌تواند به ویژه در مناطق کم درآمد منجر به رونق اقتصادی شود.

چالش‌ها و موانع بازآفرینی نشانه‌ها

بازآفرینی نشانه‌های معماری سنتی با چالش‌های متعددی روبه‌رو است که در ادامه به برخی از این چالش‌ها اشاره می‌شود:

۱- توسعه‌های شهری و ساخت وسازهای مدرن: یکی از بزرگترین چالش‌ها، توسعه‌های سریع شهری است که باعث تخریب یا تغییرات غیرقابل برگشت در ساختارهای قدیمی می‌شود (28). این امر به ویژه در مناطق با بافت تاریخی و فرهنگی مانند نیاکی آمل مشاهده می‌شود. ساختمان‌های جدید که اغلب با مصالح مدرن ساخته می‌شوند به شدت با هویت معماری سنتی در تضاد هستند.

۲- نبود آگاهی و آموزش یکی دیگر از چالش‌ها، نبود آگاهی کافی در میان معماران طراحان و حتی ساکنان محله‌هاست (معمدی و همکاران، ۱۳۹۸: ۱۰۵). بسیاری از افراد به دلیل نداشتن اطلاعات کافی از طراحی‌های مدرن و مواد ساختمانی جدید بهره می‌برند که ممکن است به نابودی ارزش‌های معماری سنتی منجر شود.

۳- مشکلات اقتصادی و مالی، مرمت و بازآفرینی نشانه‌های معماری سنتی نیازمند هزینه‌های بالایی است. بسیاری از مالکان خانه‌های تاریخی به ویژه در مناطق روستایی و کم درآمد، از لحاظ مالی توانایی بازسازی یا نگهداری این خانه‌ها را ندارند. همچنین فقدان حمایت‌های مالی از طرف دولت و نهادهای خصوصی در این زمینه می‌تواند مشکلات زیادی را به وجود آورد.

۴- عدم قوانین حمایتی مناسب نبود قوانین و مقررات مؤثر در زمینه حفظ و مرمت بناهای تاریخی باعث می‌شود که بسیاری از خانه‌ها و فضاهای سنتی بدون هیچگونه ملاحظه‌ای تخریب شوند. این امر نشان می‌دهد که نیاز به ایجاد قوانین و سیاست‌های حمایتی در جهت حفظ و بازآفرینی معماری سنتی ضروری است.

روش‌شناسی پژوهش

برای تحقیق حاضر، از روش تحقیق کیفی و ترکیبی استفاده می‌شود. جمع‌آوری اطلاعات از طریق روش‌های میدانی شامل مشاهده مستقیم، مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته با ساکنان محله و کارشناسان معماری، و همچنین تحلیل مستندات تاریخی و فرهنگی صورت می‌گیرد. ابزارهای جمع‌آوری اطلاعات شامل پرسشنامه‌های طراحی شده برای مصاحبه و چک‌لیست‌های مشاهده‌ای برای ارزیابی نشانه‌های معماری سنتی در فضاهای نیاکی خواهد بود. جامعه آماری این تحقیق شامل ساکنان محله نیاکی، معماران و کارشناسان فرهنگی محلی است. حجم نمونه بر اساس نظریه اشباع داده‌ها به تعداد ۴۵ نفر تعیین شده، به طوری که تا رسیدن به اشباع، مصاحبه‌ها ادامه داشته است.

روش نمونه‌گیری به صورت هدفمند و غیرتصادفی بوده تا افراد و کارشناسانی که دارای اطلاعات و تجربیات مرتبط با موضوع هستند، انتخاب شوند. برای تحلیل یافته‌ها، از تکنیک SWOT استفاده شد که به شناسایی نقاط قوت، نقاط ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای بازآفرینی نشانه‌های معماری سنتی در این فضاها کمک می‌کند. این تحلیل به محقق این امکان را می‌دهد که به بررسی دقیق‌تر عوامل مؤثر بر بازآفرینی نشانه‌های معماری و تأثیر آن بر هویت فرهنگی و اجتماعی محله نیاکی بپردازد. با استفاده از این روش، می‌توان به درک عمیق‌تری از اهمیت و چالش‌های موجود در فرآیند بازآفرینی نشانه‌های معماری سنتی دست یافت.

یافته‌ها

تجزیه و تحلیل یافته‌ها با استفاده از روش SWOT، به شناسایی و ارزیابی عوامل کلیدی مرتبط با بازآفرینی نشانه‌های معماری سنتی در فضاهای نیاکی محله آمل کمک می‌کند. این تحلیل به بررسی نقاط قوت، نقاط ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای موجود در روند بازآفرینی نشانه‌ها می‌پردازد و زمینه‌ای برای درک بهتر تأثیرات اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی این فرآیند فراهم می‌آورد.

در جداول شماره ۱ و ۲ نقاط قوت و ضعف و همچنین فرصت‌ها و تهدیدهای پیش روی بازآفرینی نشانه‌های معماری سنتی در فضاهای نیاکی محله آمل ارائه شده است.

جدول ۱. ماتریس ارزیابی عوامل داخلی بازآفرینی نشانه‌های معماری سنتی در فضاهای نیاکی محله آمل

عوامل داخلی					رتبه:
					(۴) قوت عالی؛ (۳) قوت معمولی؛
					(۲) ضعف معمولی؛ (۱) ضعف بحرانی
ردیف	نقاط قوت (S)	اولویت	ضریب	رتبه	امتیاز نهایی
۱	حفظ هویت فرهنگی و تاریخی: بازآفرینی نشانه‌های معماری سنتی می‌تواند به تقویت و حفظ هویت فرهنگی و تاریخی محله نیاکی آمل کمک کند.	۱	۰.۰۹۹۲	۴	۰.۳۹۶۸
۲	سازگاری با محیط طبیعی: طراحی‌های سنتی معمولاً از مصالح طبیعی و پایدار استفاده می‌کنند که با محیط زیست سازگار است و به بهبود شرایط زیست‌محیطی کمک می‌کند.	۱	۰.۰۶۹۶	۴	۰.۲۷۸۴
۳	تقویت روابط اجتماعی: فضاهای اجتماعی مانند ایوان‌ها و حیاط‌ها در خانه‌های سنتی، تعامل و ارتباط میان ساکنان را تقویت می‌کنند.	۱	۰.۰۶۵۱	۴	۰.۲۶۰۴
۴	جذب گردشگری: محله‌های با معماری تاریخی می‌توانند به عنوان جاذبه‌های گردشگری عمل کرده و فرصت‌های شغلی و درآمدزایی برای ساکنان ایجاد کنند.	۱	۰.۰۶۷۷	۴	۰.۲۷۰۸
۵	حفظ مهارت‌های سنتی: بازآفرینی نشانه‌های معماری سنتی می‌تواند به حفظ و انتقال مهارت‌های سنتی ساخت و ساز به نسل‌های آینده کمک کند.	۲	۰.۰۹۶۱	۳	۰.۲۸۸۳
۶	تقویت حس تعلق به مکان: بازآفرینی نشانه‌ها می‌تواند احساس تعلق به محله را در ساکنان تقویت کند و به ایجاد هویت محلی کمک کند.	۱	۰.۰۹۹۱	۳	۰.۲۹۷۳
جمع نقاط قوت					۱.۷۹۲
ردیف	نقاط ضعف (W)	اولویت	ضریب	رتبه	امتیاز نهایی
۱	نبود آگاهی و آموزش: عدم آگاهی کافی در میان معماران و ساکنان درباره ارزش‌های معماری سنتی می‌تواند منجر به استفاده نادرست از طراحی‌های مدرن شود.	۱	۰.۰۷۸۳	۱	۰.۰۷۸۳
۲	مشکلات اقتصادی و مالی: هزینه‌های بالای مرمت و بازآفرینی نشانه‌های معماری سنتی می‌تواند مانعی برای مالکان باشد.	۱	۰.۰۹۸۸	۱	۰.۰۹۸۸
۳	توسعه‌های شهری: توسعه‌های سریع شهری و ساخت و سازهای مدرن می‌تواند به تخریب ساختارهای قدیمی آسیب برساند.	۱	۰.۰۸۸۳	۱	۰.۰۸۸۳
۴	فقدان حمایت‌های مالی: کمبود منابع مالی و عدم وجود برنامه‌های حمایتی می‌تواند مانع از مرمت و حفظ بناهای تاریخی شود.	۱	۰.۰۶۲۴	۱	۰.۰۶۲۴
۵	عدم وجود مستندات کافی: نبود مستندات تاریخی و اطلاعات دقیق درباره بناهای قدیمی می‌تواند فرآیند بازآفرینی را دشوار کند.	۱	۰.۰۷۸۹	۱	۰.۰۷۸۹
۶	تغییرات اجتماعی: تغییرات اجتماعی و فرهنگی در جامعه ممکن است به کاهش علاقه به حفظ معماری سنتی منجر شود.	۱	۰.۰۹۶۵	۱	۰.۰۹۶۵
جمع نقاط ضعف					۰.۵۰۳۲
جمع عوامل داخلی					۲.۲۹۵۲

جدول ۱ به ارزیابی عوامل داخلی مرتبط با بازآفرینی نشانه‌های معماری سنتی در فضاهای نیای محله آمل می‌پردازد و نقاط قوت و ضعف را به تفکیک بررسی می‌کند. در بخش نقاط قوت، شش عامل کلیدی شناسایی شده‌اند که شامل حفظ هویت فرهنگی و تاریخی، سازگاری با محیط طبیعی، تقویت روابط اجتماعی، جذب گردشگری، حفظ مهارت‌های سنتی و تقویت حس تعلق به مکان هستند. مجموع امتیاز نهایی برای نقاط قوت برابر با ۱.۷۹۲ است که نشان‌دهنده اهمیت بالای این عوامل در فرآیند بازآفرینی است.

در بخش نقاط ضعف، شش عامل اصلی شامل نبود آگاهی و آموزش، مشکلات اقتصادی و مالی، توسعه‌های شهری، فقدان حمایت‌های مالی، عدم وجود مستندات کافی و تغییرات اجتماعی شناسایی شده‌اند. مجموع امتیاز نهایی برای نقاط ضعف برابر با ۰.۵۰۳۲ است که نشان‌دهنده چالش‌های قابل توجهی است که بازآفرینی نشانه‌های معماری سنتی با آن‌ها مواجه است. در نهایت، جمع کل عوامل داخلی برابر با ۲.۲۹۵۲ است که نشان‌دهنده توازن میان نقاط قوت و ضعف در زمینه بازآفرینی نشانه‌های معماری سنتی در محله نیای آمل است. این ارزیابی می‌تواند به تصمیم‌گیری‌های آگاهانه و توسعه استراتژی‌های مؤثر برای بهبود وضعیت معماری سنتی در این محله کمک کند.

جدول ۲. ماتریس ارزیابی عوامل خارجی بازآفرینی نشانه‌های معماری سنتی در فضاهای نیای محله آمل

عوامل خارجی				رتبه:	
				(۴) قوت عالی؛ (۳) قوت معمولی؛	
				(۲) ضعف معمولی؛ (۱) ضعف بحرانی	
ردیف	فرصت‌ها (O)	اولویت	ضریب	رتبه	امتیاز نهایی
۱	حمایت از پروژه‌های بازآفرینی: ایجاد برنامه‌های حمایتی از سوی دولت و نهادهای خصوصی می‌تواند به تسهیل فرآیند بازآفرینی نشانه‌های معماری سنتی کمک کند.	۴	۰.۰۹۴۷	۴	۰.۳۷۸۸
۲	آموزش و آگاهی‌رسانی: برگزاری کارگاه‌ها و دوره‌های آموزشی برای معماران و ساکنان می‌تواند به ارتقاء آگاهی درباره ارزش‌های معماری سنتی منجر شود.	۱	۰.۰۸۳۷	۳	۰.۲۵۱۱
۳	توسعه گردشگری پایدار: بهبود زیرساخت‌های گردشگری و معرفی محله نیای آمل به عنوان یک مقصد گردشگری می‌تواند به رونق اقتصادی کمک کند.	۳	۰.۰۹۵۴	۳	۰.۲۸۶۲
۴	توسعه همکاری‌های محلی: ایجاد همکاری میان ساکنان، معماران و نهادهای دولتی می‌تواند به حفظ و بازآفرینی نشانه‌های معماری سنتی کمک کند.	۲	۰.۰۹۶۱	۳	۰.۲۸۸۳
۵	توسعه فناوری‌های نوین: استفاده از فناوری‌های نوین در مرمت و بازآفرینی می‌تواند به بهبود کیفیت کار و کاهش هزینه‌ها کمک کند.	۲	۰.۰۸۷۲	۴	۰.۳۴۸۸
۶	ایجاد شبکه‌های اجتماعی: تشکیل شبکه‌های اجتماعی و گروه‌های محلی می‌تواند به تقویت همکاری و تبادل نظر در زمینه حفظ معماری سنتی کمک کند.	۳	۰.۰۹۸۴	۴	۰.۳۹۳۶
جمع فرصت‌ها		-	۰.۵۵۵۵	-	۱.۹۴۶۸
ردیف	تهدیدها (T)	اولویت	ضریب	رتبه	امتیاز نهایی
۱	تخریب بناهای تاریخی: ادامه روند توسعه‌های شهری و ساخت و سازهای مدرن می‌تواند به تخریب بیشتر بناهای تاریخی و نشانه‌های معماری سنتی منجر شود.	۲	۰.۰۶۹۶	۱	۰.۰۶۹۶

۲	نابودی ارزش‌های فرهنگی: عدم توجه به معماری سنتی در طراحی‌های جدید می‌تواند به نابودی ارزش‌های فرهنگی و هویتی محله نیاکی آمل منجر شود.	۲	۰.۰۹۴۸	۱	۰.۰۹۴۸
۳	فقدان حمایت‌های مالی: کمبود منابع مالی و عدم وجود برنامه‌های حمایتی می‌تواند مانع از مرمت و حفظ بناهای تاریخی شود.	۱	۰.۰۶۳۷	۱	۰.۰۶۳۷
۴	تغییرات اقلیمی: تغییرات اقلیمی و اثرات آن بر ساختارهای طبیعی می‌تواند به آسیب به نشانه‌های معماری سنتی و محیط زیست منجر شود.	۱	۰.۰۸۹۹	۲	۰.۱۷۹۸
۵	رقابت با معماری مدرن: جذابیت طراحی‌های مدرن ممکن است توجهات را از معماری سنتی دور کند و به کاهش سرمایه‌گذاری در این حوزه منجر شود.	۲	۰.۰۵۸۲	۲	۰.۱۱۶۴
۶	تغییرات اجتماعی: تغییرات در الگوهای زندگی و نیازهای اجتماعی ممکن است به کاهش علاقه به حفظ معماری سنتی منجر شود.	۲	۰.۰۶۸۳	۲	۰.۱۳۶۶
جمع تهدیدها		-	۰.۴۴۴۵	-	۰.۶۶۰۹
جمع عوامل خارجی		-	۱	-	۲.۶۰۷۷

جدول ۲ به ارزیابی عوامل خارجی مرتبط با بازآفرینی نشانه‌های معماری سنتی در فضاهای نیاکی محله آمل می‌پردازد و شامل شش فرصت و شش تهدید می‌شود. در بخش فرصت‌ها، عوامل کلیدی شامل حمایت از پروژه‌های بازآفرینی، آموزش و آگاهی‌رسانی، توسعه گردشگری پایدار، همکاری‌های محلی، فناوری‌های نوین و ایجاد شبکه‌های اجتماعی شناسایی شده‌اند. مجموع امتیاز نهایی برای فرصت‌ها برابر با ۱.۹۴۶۸ است که نشان‌دهنده پتانسیل بالای این عوامل برای تقویت و تسهیل فرآیند بازآفرینی نشانه‌های معماری سنتی است.

در بخش تهدیدها، عوامل شامل تخریب بناهای تاریخی، نابودی ارزش‌های فرهنگی، فقدان حمایت‌های مالی، تغییرات اقلیمی، رقابت با معماری مدرن و تغییرات اجتماعی شناسایی شده‌اند. مجموع امتیاز نهایی برای تهدیدها برابر با ۰.۶۶۰۹ است که نشان‌دهنده چالش‌های قابل توجهی است که بازآفرینی نشانه‌های معماری سنتی با آن‌ها مواجه است. در نهایت، جمع کل عوامل خارجی برابر با ۲.۶۰۷۷ است که به توازن میان فرصت‌ها و تهدیدها اشاره دارد و نشان می‌دهد که با وجود چالش‌ها، پتانسیل‌های زیادی برای پیشبرد بازآفرینی نشانه‌های معماری سنتی در محله نیاکی آمل وجود دارد. این ارزیابی می‌تواند به تصمیم‌گیری‌های استراتژیک و برنامه‌ریزی‌های مؤثر در راستای حفظ و بازآفرینی نشانه‌های معماری سنتی کمک کند.

برای تعیین موقعیت راهبردی بازآفرینی نشانه‌های معماری سنتی در فضاهای نیاکی محله آمل، از مجموع امتیاز عوامل داخلی (۲.۲۹۵۲) و عوامل خارجی (۲.۶۰۷۷) استفاده شده است. این مقادیر نشان‌دهنده این است که با وجود نقاط قوت و ضعف داخلی، فرصت‌های خارجی بیشتری وجود دارد که می‌تواند به بهبود وضعیت معماری سنتی کمک کند. بر اساس این تحلیل، راهبردهای SO (استفاده از نقاط قوت برای بهره‌برداری از فرصت‌ها) باید مورد توجه قرار گیرند. این راهبردها شامل تقویت هویت فرهنگی و تاریخی و جذب حمایت‌های مالی و گردشگری به منظور تسهیل فرآیند بازآفرینی نشانه‌های معماری سنتی است. راهبردهای SO (قوت-فرصت) برای بازآفرینی نشانه‌های معماری سنتی در فضاهای نیاکی محله آمل می‌توانند به شرح زیر باشند:

۱. توسعه گردشگری فرهنگی: ایجاد برنامه‌های گردشگری که بر تاریخ و فرهنگ محله نیاکی آمل تمرکز دارند، مانند تورهای فرهنگی و تاریخی، می‌تواند به جذب گردشگران و تقویت هویت فرهنگی کمک کند. این برنامه‌ها می‌توانند شامل نمایش‌های زنده، کارگاه‌های هنری و بازدید از بناهای تاریخی باشند.

۲. ایجاد کارگاه‌های آموزشی محلی: برگزاری کارگاه‌ها و دوره‌های آموزشی برای ساکنان و معماران محلی در زمینه حفظ و بازآفرینی نشانه‌های معماری سنتی، به ارتقاء آگاهی و مهارت‌های لازم کمک کرده و به حفظ هویت فرهنگی منطقه منجر می‌شود.
۳. تشکیل گروه‌های محلی برای پروژه‌های بازآفرینی: ایجاد گروه‌های محلی متشکل از ساکنان، معماران و نهادهای دولتی می‌تواند همکاری‌ها را تقویت کرده و به تسهیل فرآیند بازآفرینی نشانه‌های معماری سنتی کمک کند.
۴. استفاده از مصالح بومی و پایدار: با توجه به سازگاری طراحی‌های سنتی با محیط طبیعی، می‌توان پروژه‌های بازآفرینی را با استفاده از مصالح بومی و پایدار انجام داد که به حفظ محیط زیست و بهبود شرایط زیست‌محیطی کمک کند.
۵. توسعه فناوری‌های نوین برای مرمت: بهره‌گیری از فناوری‌های نوین در فرآیند مرمت و بازآفرینی می‌تواند به بهبود کیفیت کار و کاهش هزینه‌ها کمک کند، در حالی که مهارت‌های سنتی نیز حفظ می‌شوند.
۶. ایجاد شبکه‌های اجتماعی برای تبادل نظر: تشکیل شبکه‌های اجتماعی محلی با هدف تبادل اطلاعات و تجربیات در زمینه حفظ معماری سنتی می‌تواند به تقویت همکاری و مشارکت اجتماعی در محله نیایکی آمل کمک کند.
۷. جذب حمایت‌های مالی از نهادهای دولتی و خصوصی: با استفاده از فرصت‌های موجود برای جذب حمایت‌های مالی از سوی دولت و نهادهای خصوصی، می‌توان به تأمین منابع مالی لازم برای پروژه‌های بازآفرینی نشانه‌های معماری سنتی در محله نیایکی آمل دست یافت. این اقدامات می‌توانند به تسهیل و تسریع فرآیند مرمت و حفظ بناهای تاریخی کمک کنند.

بحث و نتیجه‌گیری

وضعیت بازآفرینی نشانه‌های معماری سنتی در محله نیایکی آمل نشان‌دهنده توازن میان نقاط قوت، نقاط ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها است. نقاط قوت شامل حفظ هویت فرهنگی و تاریخی، سازگاری با محیط طبیعی، تقویت روابط اجتماعی، جذب گردشگری، حفظ مهارت‌های سنتی و تقویت حس تعلق به مکان می‌باشد که مجموع امتیاز نهایی آن‌ها برابر با ۱۰۷۹۲ است. در مقابل، نقاط ضعف نظیر نبود آگاهی و آموزش، مشکلات اقتصادی و مالی، توسعه‌های شهری، فقدان حمایت‌های مالی، عدم وجود مستندات کافی و تغییرات اجتماعی، مجموع امتیاز ۰۵۰۳۲ را به خود اختصاص داده‌اند. این اطلاعات می‌تواند به تصمیم‌گیری‌های آگاهانه و تدوین استراتژی‌های مؤثر برای بهبود وضعیت معماری سنتی کمک کند.

در بخش فرصت‌ها، عوامل کلیدی شامل حمایت از پروژه‌های بازآفرینی، آموزش و آگاهی‌رسانی، توسعه گردشگری پایدار، همکاری‌های محلی، فناوری‌های نوین و ایجاد شبکه‌های اجتماعی شناسایی شده‌اند که مجموع امتیاز آن‌ها ۱۰۹۴۶۸ است. این عوامل نشان‌دهنده پتانسیل بالا برای تسهیل فرآیند بازآفرینی نشانه‌های معماری سنتی در محله نیایکی آمل هستند. همچنین، در بخش تهدیدها، عواملی مانند تخریب بناهای تاریخی، نابودی ارزش‌های فرهنگی، فقدان حمایت‌های مالی، تغییرات اقلیمی، رقابت با معماری مدرن و تغییرات اجتماعی شناسایی شده‌اند که مجموع امتیاز نهایی آن‌ها ۰۶۶۰۹ است.

با توجه به مجموع امتیاز عوامل داخلی (۲۰۲۹۵۲) و عوامل خارجی (۲۰۶۰۷۷)، مشخص می‌شود که فرصت‌های خارجی بیشتری برای بهبود وضعیت معماری سنتی وجود دارد. در این راستا، راهبردهای SO (قوت-فرصت) از اهمیت ویژه‌ای برخوردار هستند. این راهبردها شامل توسعه گردشگری فرهنگی، ایجاد

کارگاه‌های آموزشی محلی، تشکیل گروه‌های محلی برای پروژه‌های بازآفرینی، استفاده از مصالح بومی و پایدار، توسعه فناوری‌های نوین برای مرمت، و ایجاد شبکه‌های اجتماعی برای تبادل نظر هستند. این اقدامات می‌توانند به حفظ و بازآفرینی نشانه‌های معماری سنتی در محله نیاکی آمل کمک کرده و به تقویت هویت فرهنگی و اجتماعی ساکنان منجر شوند.

بازآفرینی نشانه‌های معماری سنتی در فضاهای نیاکی محله آمل به عنوان یک فرآیند ضروری برای حفظ هویت فرهنگی و تاریخی این منطقه شناخته می‌شود. با توجه به نقاط قوت موجود، از جمله سازگاری با محیط طبیعی و تقویت روابط اجتماعی، این فرآیند می‌تواند به ارتقاء کیفیت زندگی ساکنان و حفظ ارزش‌های فرهنگی کمک کند. بازآفرینی نشانه‌ها نه تنها به حفظ تاریخ و فرهنگ محله نیاکی آمل می‌انجامد، بلکه به ایجاد حس تعلق و هویت محلی در ساکنان نیز کمک می‌کند.

با این حال، چالش‌هایی نیز در این مسیر وجود دارد. نقاط ضعف نظیر نبود آگاهی و آموزش، مشکلات اقتصادی و فقدان حمایت‌های مالی می‌تواند مانع از پیشرفت در بازآفرینی نشانه‌های معماری سنتی شود. توسعه‌های شهری و تغییرات اجتماعی نیز به عنوان تهدیداتی برای این فرآیند محسوب می‌شوند. بنابراین، شناسایی و تحلیل دقیق این چالش‌ها به منظور یافتن راهکارهای مؤثر برای مقابله با آن‌ها ضروری است.

فرصت‌های موجود، مانند حمایت از پروژه‌های بازآفرینی و توسعه گردشگری پایدار، می‌توانند به عنوان ابزارهایی برای تسهیل و تسریع فرآیند بازآفرینی نشانه‌های معماری سنتی در محله نیاکی آمل عمل کنند. با ایجاد کارگاه‌های آموزشی و تشکیل گروه‌های محلی، می‌توان آگاهی و مشارکت جامعه را در این فرآیند افزایش داد و به حفظ مهارت‌های سنتی کمک کرد. این اقدامات می‌توانند به تقویت همکاری میان ساکنان، معماران و نهادهای دولتی منجر شوند و بهبود شرایط اقتصادی و اجتماعی محله را به دنبال داشته باشند.

در نهایت، جذب حمایت‌های مالی از نهادهای دولتی و خصوصی به عنوان یک راهبرد کلیدی مطرح می‌شود. با تأمین منابع مالی لازم، می‌توان پروژه‌های بازآفرینی نشانه‌های معماری سنتی را به طور مؤثری اجرا کرد و فرآیند مرمت و حفظ بناهای تاریخی را تسهیل نمود. این اقدامات نه تنها به حفظ و بازآفرینی معماری سنتی در محله نیاکی آمل کمک می‌کند، بلکه به رونق اقتصادی و اجتماعی این منطقه نیز می‌انجامد و آینده‌ای پایدار برای آن فراهم می‌آورد.

سرانجام می‌توان گفت بازآفرینی نشانه‌های معماری سنتی در محله نیاکی آمل نه تنها اقدامی در جهت حفظ هویت فرهنگی و تاریخی این منطقه است، بلکه فرصتی برای استفاده از راه حل‌های پایدار در برابر چالش‌های زیست محیطی و اجتماعی موجود به شمار می‌آید، با توجه به مزایای فرهنگی، اقتصادی و زیست محیطی بازآفرینی ضروری است که این فرآیند با حمایت‌های دولتی و نهادهای خصوصی همراه باشد. همچنین استفاده از تکنیک‌های نوین مرمت و بازآفرینی، آموزش عمومی و جلب توجه گردشگران به عنوان اولویت‌های اصلی در این راستا باید مدنظر قرار گیرد.

برای تحقق راهبردهای بازآفرینی نشانه‌های معماری سنتی در محله نیاکی آمل، می‌توان پنج اقدام زیر را پیشنهاد داد:

- برگزاری جشنواره‌های فرهنگی و تاریخی: ایجاد جشنواره‌ای سالانه که بر تاریخ و فرهنگ محله نیاکی آمل تمرکز دارد، شامل نمایش‌های زنده، موسیقی محلی، و کارگاه‌های هنری می‌تواند به جذب گردشگران و افزایش آگاهی جامعه کمک کند. این جشنواره‌ها می‌توانند به معرفی تاریخ و فرهنگ منطقه به بازدیدکنندگان و تقویت حس تعلق در ساکنان محله کمک کنند.

- تأسیس مرکز آموزش و پژوهش معماری سنتی: راه‌اندازی مرکزی برای آموزش و پژوهش در زمینه معماری سنتی می‌تواند به برگزاری کارگاه‌ها و دوره‌های آموزشی برای ساکنان و معماران محلی کمک کند. این مرکز می‌تواند به ترویج مهارت‌های سنتی و ارتقاء آگاهی در زمینه حفظ و بازآفرینی نشانه‌های معماری سنتی بپردازد.
- ایجاد گروه‌های مشارکتی محلی: تشکیل گروه‌های محلی شامل ساکنان، معماران، و نمایندگان نهادهای دولتی با هدف همکاری در پروژه‌های بازآفرینی می‌تواند به تسهیل فرآیند بازآفرینی و بهبود ارتباطات اجتماعی کمک کند. این گروه‌ها می‌توانند به شناسایی نیازها و اولویت‌های محله پرداخته و به اجرای پروژه‌های مشترک بپردازند.
- توسعه پایدار با استفاده از مصالح بومی: ایجاد دستورالعمل‌ها و استانداردهایی برای استفاده از مصالح بومی و پایدار در پروژه‌های بازآفرینی می‌تواند به حفظ محیط زیست و بهبود کیفیت زندگی ساکنان کمک کند. برگزاری کارگاه‌هایی برای آموزش استفاده از این مصالح به معماران و سازندگان محلی نیز می‌تواند مفید باشد.
- ایجاد پلتفرم آنلاین برای تبادل اطلاعات و جذب حمایت‌های مالی: راه‌اندازی یک پلتفرم آنلاین که به عنوان یک مرکز اطلاعات برای تبادل نظر در زمینه حفظ معماری سنتی عمل کند، می‌تواند به ساکنان و معماران کمک کند تا تجربیات و دانش خود را به اشتراک بگذارند. همچنین، این پلتفرم می‌تواند به جذب حمایت‌های مالی از نهادهای دولتی و خصوصی برای پروژه‌های بازآفرینی کمک کند.
- این اقدامات عملیاتی می‌توانند به شکل‌گیری یک رویکرد جامع برای حفظ و بازآفرینی نشانه‌های معماری سنتی در محله نیایکی آمل کمک کرده و به تقویت هویت فرهنگی و اجتماعی این منطقه منجر شوند.

مشارکت نویسندگان

در نگارش این مقاله تمامی نویسندگان نقش یکسانی ایفا کردند.

تشکر و قدردانی

از تمامی کسانی که در طی مراحل این پژوهش به ما یاری رساندند تشکر و قدردانی می‌گردد.

تعارض منافع

در انجام مطالعه حاضر، هیچ‌گونه تضاد منافی وجود ندارد.

حمایت مالی

این پژوهش حامی مالی نداشته است.

در انجام این پژوهش تمامی موازن و اصول اخلاقی رعایت گردیده است.

خلاصه مبسوط

Extended Abstract

Introduction

The revitalization of traditional architectural symbols is a cornerstone of cultural sustainability and identity preservation in contemporary urban environments. Traditional architecture is not merely an aesthetic legacy but a manifestation of deep-rooted cultural, climatic, and social contexts (1). Globally, there has been increasing recognition of the importance of vernacular architecture in maintaining local identity and fostering social cohesion in the face of rapid modernization and urban expansion (2). Projects across Europe and Asia have shown that incorporating traditional architectural elements in urban regeneration can simultaneously reinforce community identity and attract cultural tourism (3).

Despite the benefits, debates persist regarding the potential limitations of traditionalism. While some argue that revitalizing architectural heritage supports cultural and environmental sustainability (4), others warn against excessive romanticization of the past, which could hinder innovation and lead to cultural stagnation (5). This divergence highlights the need for context-sensitive strategies that balance heritage with contemporary needs (6).

Iran, with its rich historical and architectural legacy, is particularly positioned to benefit from such approaches. The city of Amol, located in northern Iran, possesses distinctive traditional architecture shaped by its environmental and cultural setting (7). Specifically, the Niyaki neighborhood exhibits a valuable yet vulnerable concentration of such architectural symbols. Studies emphasize that while residents express a desire to preserve their cultural identity, lack of planning and resource allocation has accelerated the decay of heritage structures (9). This highlights an urgent need for policy and community-based interventions.

The theoretical framework of this study is grounded in postmodern and neoclassical interpretations of heritage architecture. These schools advocate the recontextualization of traditional symbols within modern design to create a dialogue between the past and present (19, 22). Renowned architects like Robert Venturi and Peter Zumthor have illustrated how historical motifs can inform innovative and meaningful contemporary designs (21, 24). In this light, revitalizing the traditional architecture of Niyaki is more than an act of conservation; it is a strategic cultural endeavor.

This study aims to assess the strengths, weaknesses, opportunities, and threats (SWOT) associated with revitalizing traditional architectural symbols in the Niyaki neighborhood. It further seeks to suggest actionable strategies that align with socio-economic development and cultural preservation.

Methods and Materials

This study employed a qualitative and mixed-methods design, incorporating field-based data collection strategies. Data were gathered through direct observation, semi-structured interviews with 45 participants—including local residents, architects, and cultural experts—selected via purposive sampling. Interviews continued until theoretical saturation was reached.

The data collection tools included researcher-designed interview guides and observation checklists tailored to evaluate traditional architectural elements. Historical documents and cultural records were also examined to triangulate findings. The

collected data were analyzed using the SWOT analytical framework to systematically identify internal (strengths and weaknesses) and external (opportunities and threats) factors impacting the revitalization process.

Findings

The SWOT analysis revealed several crucial insights into the architectural revitalization potential of the Niyaki neighborhood. Internally, six key strengths were identified. The highest-rated strength was the role of traditional architecture in preserving cultural and historical identity. This was closely followed by environmental compatibility, enhanced social interaction through traditional spatial configurations (e.g., courtyards and verandas), and potential for tourism development. The final two strengths were the preservation of traditional craftsmanship and the reinforcement of place attachment among residents. The cumulative score for strengths was 1.792.

Conversely, six internal weaknesses were highlighted. These included lack of public awareness, financial limitations, uncontrolled urban development, absence of governmental support, insufficient documentation of heritage sites, and sociocultural transformations reducing the perceived value of tradition. The total score for weaknesses was 0.5032, underscoring the significance of internal limitations that could impede revitalization efforts.

External opportunities were also substantial, scoring a total of 1.9468. Key opportunities involved increased governmental and private support for revitalization projects, educational initiatives to raise public awareness, development of sustainable tourism, and technological innovations in restoration practices. Opportunities for enhanced community collaboration and social networking also emerged as influential factors.

Threats, on the other hand, scored a cumulative 0.6609. The most prominent included ongoing destruction due to modern construction, erosion of cultural values, climate change, and the growing appeal of modern architectural styles. These threats present significant challenges to sustaining revitalization momentum.

The overall internal and external factor scores—2.2952 and 2.6077, respectively—suggest a strategic position where strengths and opportunities can outweigh existing challenges, thereby justifying the development of SO (Strength-Opportunity) strategies.

Discussion and Conclusion

The revitalization of traditional architectural symbols in Niyaki presents a promising yet complex scenario. The analysis revealed that while internal strengths—such as cultural preservation, ecological alignment, and social cohesion—provide a solid foundation, significant barriers exist in the form of economic constraints and lack of awareness. These weaknesses necessitate targeted interventions, including public education and financial incentives.

The external environment, however, is relatively favorable. Opportunities such as sustainable tourism, technological advancement, and increased institutional support offer viable avenues for revitalization. Nevertheless, these must be harnessed strategically to counteract threats like cultural dilution, climatic degradation, and modern architectural pressures.

The SWOT analysis validates the prioritization of SO strategies. Key recommendations include:

- Developing cultural tourism programs focusing on Niyaki's history and heritage;
- Establishing local educational workshops on traditional construction and design;
- Forming community-based revitalization groups to foster local ownership;
- Promoting sustainable practices through use of indigenous materials;
- Integrating modern technology in cost-effective restoration methods;
- Creating digital platforms for stakeholder engagement and fundraising.

These strategies can not only protect Niyaki's architectural heritage but also stimulate its economic and social revitalization. Public-private partnerships and interdisciplinary collaborations will be crucial to translating these strategies into action.

Ultimately, revitalizing traditional architecture in the Niyaki neighborhood is more than a preservation project—it is a vehicle for sustainable urban identity, resilience, and intergenerational cultural continuity. The findings affirm the importance of aligning heritage conservation with contemporary needs, thereby enriching both the built environment and the lived experiences of the community.

The successful implementation of this vision hinges on proactive policy frameworks, community participation, and sustained investment. Revitalization efforts, if strategically designed and executed, can yield long-term benefits, including improved quality of life, enhanced civic pride, and the empowerment of local communities to safeguard their heritage amid modern transformations.

References

1. Pourhaqvardi N, Ghasemi M, Norouzi M, Daad Talab J. Identifying Challenges and Analyzing Opportunities for Integrating Bionic Architecture with Traditional Native Architectural Methods (Case Study: Bam City). *Bagh Nazar*. 2025(142):5-26.
2. Heydari Arjloo T, Hassanpour F, Ghorbani Parham A. Identifying and Prioritizing Features of Traditional Houses in Shiraz Using AHP Method. *Urban Futures Studies*. 2024(14):4-15.
3. Jafarian R, Mahmoudian A. Traditional Iranian Architecture, Thermal Comfort, and Energy Consumption Balance (Case Study: Architectural Fabric of the Historical City of Sirvan). *Ilams Studies*. 2024(32):94-119.
4. Emosa H, editor Assessing the sustainability of traditional architecture in Nigeria: Insights from Igala traditional building practices. 2ND INTERNATIONAL RENEWABLE ENERGY CONFERENCE (KATSINA 2024); 2024; Umaru Musa Yar'adua University, Katsina.
5. Xie K, Zhang Y, Han H. Architectural heritage preservation for rural revitalization: Typical case of traditional village Retrofitting in China. *Sustainability*. 2024;16(2):681.
6. Azari SH. *Traditional Architecture of Iran from Past to Present*. 2018.
7. Soltani M. *Analysis and Examination of Characteristics of Traditional Iranian Houses*. Tehran: University of Tehran Press; 2019.
8. Baloochistani M, Delshad Siyahkeli M. Reinventing Quality Patterns in Traditional Architecture of Gilan; Case Study: Houses in Lahijan County. *Green Architecture*. 2021;7(4):23-34.
9. Ouchizi S, Mahdinejad J. Reinventing Architectural Spaces with a Focus on Enhancing Iranian Identity. *Researches in Restoration and Iranian Architecture*. 2019;2(4):33-45.
10. Ministry of Cultural Heritage Handicrafts and Tourism. *Guide to the Restoration of Historical Works and Traditional Buildings*. Tehran: Cultural Heritage Organization Publications; 2016.
11. Rozbehani M. *City and Architecture: Challenges and Opportunities for Preserving Traditional Architectural Identity in the Modern World*. Tehran: Science and Industry Publications; 2021.
12. Najafi R, Khayri A, editors. *Reinventing the Architecture and Old Fabrics of Tehran in Urban Design*. Second Conference on Contemporary Civil Engineering, Architecture, and Urbanism; 2019 March 2019; Tabriz, Iran: Tabriz University.
13. Li Y, Chen H, Yu P, Yang L. A review of artificial intelligence in enhancing architectural design efficiency. *Applied Sciences*. 2025;15(3):1476.
14. Athira SB, Amritha PK, Chithra K, Chkeir A, Bouzidi Y, El Akili Z, et al. Defining and analysing traditional architectural knowledge systems: Components and guiding principles in Indian residential architecture through the lens of expertise Assessment of thermal comfort in the traditional and contemporary houses in Byblos: A comparative study. *Indian Journal of Traditional Knowledge (IJTK)*. 2025;24(5):933-45.
15. Ghouchani M, Taji M. Studying the Role of Open Spaces and the Solid and Void Patterns of Houses and Mosques in Traditional Architecture and Its Reinvention in Contemporary Iran. *Environmental Studies of Haft Hasar*. 2018;7(26):89-102.
16. Santhamoorthy ST, Jethra H, Patel J. *Providing Property Search and Visualization Based on Traditional Architecture*. Defensive Publications Series, Technical Disclosure Commons. 2024.
17. Shafiei Sarvestani A, editor *Reinventing Indigenous Architecture: Integrating Tradition and Modernity in Contemporary Design*. First International Conference on Architecture and Urban Planning for Sustainable and Inclusive Design for All; 2020; Shiraz.
18. Izadi H. *Sustainability of Traditional Architecture Against Climate Changes: Isfahan*. Tehran: University of Isfahan Press; 2017.
19. Saeidi A. *Case Study of Northern Iranian Houses' Architecture and Use of Local Materials*. Tehran: House of Book Publications; 2021.
20. Tran DT. *Form of Traditional Architecture in the Northern Delta-Vietnam*. Proceedings of 7th International Conference on Civil Engineering and Architecture. 2025;2.
21. Wadhwa S, Piparsania K. *Biophilic Design in Traditional Architecture: Exploring Sustainable Practices in Indigenous Kitchens and Analysing the Strategy for Small Commercial Kitchens* 2024. 534-41 p.

22. Charani S, Donyadideh A, Ayaz H, editors. Reinventing Architectural Symbols of India in the Context of Contemporary Architecture - Designing a Case Study for the Indian Embassy in Tehran. International Conference on New Horizons in Civil Engineering, Architecture, and Urban Development; 2018; Tehran.
23. Yanan L, Ismail MA, Aminuddin A. How has rural tourism influenced the sustainable development of traditional villages? A systematic literature review. Heliyon. 2024;10(4):e25627.
24. Kaur J, Verma N, Chandra Reddy TB. History and Theory of Design in Traditional Temple Architecture of India. International Journal for Multidisciplinary Research. 2024;6(3).
25. Jorak A, Bina M, editors. Examining the Role of Reinventing Past Architectural Patterns in Defining Identity in Architecture. Third National Conference on New University Researches in Art, Architecture, and Civil Engineering; 2019; Tehran.
26. Redyantanu BP. Inregation, Relation, and Recreation: Rethinking Architectural Programming. 2025.
27. Fallica S, Garozzo R, Santagati C. Retraced memories - virtual reconstruction of an architectural landmark. Virtual Archaeology Review. 2021.
28. Melania Jaloudar S, Rasouli SH, Tabali Z. Identifying Factors Influencing Citizens' Trust in the Performance of Sari Municipality. Applied Geographic Research. 2023;23(70):323-42.